

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”**

**Aspecte ale asociaționismului cultural și academic bucovinean.
De la Societatea „Arboroasa” (1875-1877) la „Junimea”
bucovineană (1878-1938)
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT**

**Coordonator științific:
prof. univ. dr. Simona NICOARĂ**

**Doctorand:
Mirela CURCĂ**

**Cluj-Napoca
2024**

Cuprins

Cuprins	Error! Bookmark not defined.
Introducere	Error! Bookmark not defined.
Aspecte metodologice	Error! Bookmark not defined.
Asemenea cercetări complexe permit o mai adecvată înțelegere a specificului diverselor acțiuni culturale	Error! Bookmark not defined.
Structura lucrării	Error! Bookmark not defined.
Incursiuni în orizontul surselor și al abordărilor istoriografice	Error! Bookmark not defined.
Capitolul I	Error! Bookmark not defined.
Asociaționismul cultural-național în spațiul românesc	Error! Bookmark not defined.
I.1. Nașterea asociațiilor culturale în secolul al XIX-lea și scopurile lor.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
I.2. Situația culturală, politică, instituțională a Bucovinei. Avatarurile asociaționismului bucovinean.....	Error! Bookmark not defined.
I.3. Relațiile societăților culturale din Bucovina cu celelalte provincii locuite de români (1862-1918)	Error! Bookmark not defined.
Capitolul II	Error! Bookmark not defined.
Societățile literare, științifice, didactice, profesionale și filantropice din Bucovina (1862-1938)	Error! Bookmark not defined.
II.1. „Societatea Literară din Eparhia Bucovinei”	Error! Bookmark not defined.
II.2. „Societatea pentru fondarea și întreținerea unei biblioteci publice” (1851).....	Error! Bookmark not defined.
not defined.	
II.3. Biblioteca gimnaziștilor din Cernăuți (1857).....	Error! Bookmark not defined.
II.4. „Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina” - SCLRB (1862)	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
II.5. Societatea „Muzeul Siret” (1871).....	Error! Bookmark not defined.
II.6. Societatea muzicală „Armonia” (1881)	Error! Bookmark not defined.
II.7. Societatea „Școala Română” (1883).....	Error! Bookmark not defined.
II.8. Societatea arheologică română din Bucovina (1886)	Error! Bookmark not defined.
II.9. Clubul Român (1887)	Error! Bookmark not defined.
II.10. Societatea „Muzeul” (1899).....	Error! Bookmark not defined.
II.11. Societatea de cântare „Lumina” (1891)	Error! Bookmark not defined.
II.12. Societatea Doamnelor Române din Bucovina (1891).....	Error! Bookmark not defined.
II.13. Reuniunea pedagogică română din Bucovina (1893).....	Error! Bookmark not defined.
II.14. Societatea „Românca tânără” (1893).....	Error! Bookmark not defined.
II.15. CLUBUL ROMÂN DIN RĂDĂUȚI (1900)	Error! Bookmark not defined.
II.16. Reuniunea de cântare „Ciprian Porumbescu” (1903).....	Error! Bookmark not defined.
II.17. Societatea „Rarăul” din Câmpulung (1896).....	Error! Bookmark not defined.
II.18. „Societățile de arcași” – „Arcășiile” (1905).....	Error! Bookmark not defined.
Capitolul III	Error! Bookmark not defined.
Societățile studențești din Bucovina – 1875-1938	Error! Bookmark not defined.
III.1. Întrunirile academice române „Bucovina” și „Moldova”	Error! Bookmark not defined.

III.2. „Academia Ortodoxă” - Societatea Studenților în Teologie din Cernăuți	Error! Bookmark not defined.
III.3. Societatea Academică Română „Dacia”	Error! Bookmark not defined.
Capitolul IV	Error! Bookmark not defined.
Societatea studențească „Arboroasa” din Cernăuți (1875-1877)	Error! Bookmark not defined.
IV.1. Context și acțiuni premergătoare fondării Societății Academice „Arboroasa”	Error! Bookmark not defined.
IV.1.1. Serbarea de la Putna de la 1871	Error! Bookmark not defined.
IV.1.2. Universitatea din Cernăuți	Error! Bookmark not defined.
IV.1.3. Centenarul răpirii Bucovinei. Războiul de Independență	Error! Bookmark not defined.
IV.2. Fondarea Societății „Arboroasa” a studenților bucovineni	Error! Bookmark not defined.
IV.3. Evoluție organizatorică	Error! Bookmark not defined.
IV.4. Procesul „Arboroasei”	Error! Bookmark not defined.
IV.5. Cercul Studențesc „Arboroasa” (1919)	Error! Bookmark not defined.
Capitolul V	Error! Bookmark not defined.
Societatea Academică „Junimea” - 1878-1918	Error! Bookmark not defined.
V.1. Fondarea Societății Academice „Junimea” - 1878	Error! Bookmark not defined.
V.2. Statutele Societății Studențești „Junimea”. Evoluție organizatorică - 1878-1914	Error! Bookmark not defined.
V.3. Președinții Societății „Junimea”. Membri și acțiuni de seamă	Error! Bookmark not defined.
Capitolul VI	Error! Bookmark not defined.
Militantismul național al Societății Academice „Junimea”. Contribuția junimenilor la Marele Război și la Marea Unire	Error! Bookmark not defined.
VI.1. Militantismul național al Societății Academice „Junimea”	Error! Bookmark not defined.
VI.2. Suspendarea Societății „Junimea”. Rolul „junimenilor” în război și la realizarea Marii Uniri	Error! Bookmark not defined.
Capitolul VII	Error! Bookmark not defined.
Activitatea Societății „Junimea” în cadrul României Mari	Error! Bookmark not defined.
VII.1. Cadrul social, politic și cultural al Bucovinei interbelice. Asociaționismul în Bucovina interbelică	Error! Bookmark not defined.
VII.2. Reînființarea Societății „Junimea”. Idealuri, dorințe, statute, direcții de acțiune	Error! Bookmark not defined.
VII.3. Activitatea cultural-națională a „Junimii” bucovinene interbelice	Error! Bookmark not defined.
VII.4. Președinți și membri de seamă ai „Junimii”	Error! Bookmark not defined.
VII.5. Suprimarea Societății Studențești „Junimea”. Încercări de reactivare	Error! Bookmark not defined.
Concluzii	Error! Bookmark not defined.
Bibliografie	Error! Bookmark not defined.
ANEXE	Error! Bookmark not defined.

Cuvinte cheie: *asociaționism cultural, asociaționism studentesc, „homo bucovinensis”, Societatea „Arboroasa” din Cernăuți, Societatea „Junimea” din Cernăuți, iredentism, militantism național.*

Această lucrare doctorală, cu titlul „Aspecte ale asociaționismului cultural și academic bucovinean. De la Societatea *Arboroasa* (1875-1877) la *Junimea* bucovineană (1878-1938)”, este rezultatul a șase ani de cercetare în diferite arhive și biblioteci din Iași, București, Suceava, Cluj-Napoca sau Piatra-Neamț. Această lucrare de cercetare și-a propus să urmărească evoluția societăților cultural-naționale din Bucovina, cu o concentrare specială asupra Societăților Academice „Arboroasa” și „Junimea” din Cernăuți. Cele două societăți studentești au fost mai puțin studiate, de aceea am considerat necesară o restituire cât mai amplă a activității acestora, prezentate în contextul complex al asociaționismului bucovinean și românesc în general. Aceste două societăți au avut un contribuție importantă în lupta pentru desăvârșirea unității de cultură și conștiință națională a întregii românități, prin sprijinirea consecventă a reperelor identitare românești.

Lucrarea aceasta este un studiu de istorie culturală dedicat Bucovinei, teritoriu românesc cu o istorie zbuciumată, care s-a aflat sub dominația mai multor puteri într-o perioadă de peste 250 de ani de când a primit acest nume, cu granițe și suzeranități care s-au modificat de-a lungul timpului. Teritoriul Bucovinei a aparținut, cronologic, Moldovei, Austriei, României, U.R.S.S., din nou României, din nou, U.R.S.S. și este astăzi împărțit printr-o graniță între Ucraina și România. Centenarul României Mari, sărbătorit în 2018, a fost un imbold pentru această cercetare doctorală, motivația regăsindu-se în puținătatea studiilor de sinteză dedicate societăților culturale din Bucovina de la apariția lor și până la cel de-al doilea război mondial.

Această cercetare doctorală a început în 2018, anul Centenarului României Mari, când efortul istoriografic pentru studiul Războiului de Întregireși al Marii Unirii din 1918 a cunoscut o relativă amplificare. Am considerat potrivit să ne alăturăm acestui efort, îndreptând atenția noastră asupra unei teme mai puțin cercetate, neexistând o lucrare de sinteză, care să prezinte asociaționismul din Bucovina de la apariția sa și până la suprimarea sa, odată cu instituirea și succedarea pentru jumătate de veac a regimurilor politice totalitare în România.

Această teză este o întreprindere interdisciplinară de reconstituire a unui militantism național specific statelor europene, o caracteristică a secolului XIX și a începutul celui următor. A

fost un asociaționism cu caracteristici culturale, sociale, profesionale și, mai ales, naționale, în rândul tinerilor studioși de la universitățile Imperiului Austro-Ungar. Asociaționismul cultural a fost forma novatoare și eficace de apărare a identităților naționale, fiind un suflu nou contra tradiționalismului caracteristic mediului universitar austriac și austro-ungar. Elementele specifice au fost cultura, istoria, limba, literatura și pedagogia națională, promovată în școli, universități, asociații etc. Literatura, istoria, geografia au devenit materiile pe care s-a fundamentat această nouă pedagogie națională. Datorită specificului, impactului și rolului jucat de aceste asociații culturale, abordarea în lucrarea de doctorat este una interdisciplinară.

Cercetarea are la bază abordare metodologică pe mai multe paliere, astfel descrierea, narațiunea, analiza de comportamente și credințe, cercetarea semiologică a discursului sunt metodele cele mai frecventate în teză, completate de comparatism cu alte fenomene culturale și identitare românești. Aspectul comparativ ne-a ajutat să evidențiem și să subliniem caracteristicile și specificitățile asociațiilor bucovinene în perioada studiată. Am putut observa – pentru aceeași perioadă, de exemplu, – diferențele majore față de încercările mai timide ale studenților români aflați la Bruxelles sau în alte arii universitare europene. Pe de altă parte, am putut sesiza amploarea militantă asociaționistă studențească bucovineană asemănătoare celei a studenților ardeleni din Imperiul Austro-Ungar. În primul rând, am asumat instrumentele de lucru specifice antropologiei istorice, care se bazează pe o subtilă interdisciplinaritate, adică pe folosirea unor achiziții terminologice și metodologice din celelalte științe sociale. Ne referim cu precădere la demografie, sociologie, etnologie, lingvistică, psihologie socială, imagologie, geografie politică, mitologie politică, politologie etc. Acest spirit interdisciplinar presupune o cercetare complexă, multidimensională a perioadei studiate, încadrarea în contextul mai larg al fenomenelor similare europene. Apoi, am avut în vedere aspecte specifice de istorie culturală, reconstituind mediul asociațiilor culturale, cel universitar, al publicațiilor și implicațiile pe care cultura și pedagogia le-au avut în sprijinul consolidării conștiinței naționale. Educația națională a reprezentat unul dintre instrumentele cele mai eficace și indispensabile fenomenului identitar românesc de care s-au ocupat cu spirit militant toate asociațiile culturale. Cultivarea limbii și literaturii și cunoașterea istoriei naționale au fost considerați pilonii vieții naționale, de aceea au constituit obiective militante, la fel ca în toate provinciile locuite de români. Cu toate dificultățile specifice epocii, a politicilor școlare imperiale, studierea și promovarea limbii române, un important reper identitar, a fost un țel urmărit cu perseverență de către elita românilor aflați sub

dominație străină. Pe lângă aspectele culturale, abordările noastre au avut în vedere istoria socială a Bucovinei și bucovinenilor, așa cum este ea reflectată în numeroasele manifestări ale asociațiilor și societăților cercetate. Asemenea cercetări complexe permit o mai adecvată înțelegere a specificul diverselor acțiuni culturale ale membrilor asociațiilor studiate, modul cum acestea au reușit să susțină mentalitatea națională în condiții nu tocmai favorabile, să trimită mai mulți tineri la studii în Regat sau în marile centre școlare din străinătate, pentru a forma inteligența bucovineană. Inteligența a fost formată din personalități cu principii, idealuri, strategii comune, dar și particulare. Elita a fost cea care a animat națiunea română, pe plan cultural și social și național. Aceasta a avut inițiativele în diversele acțiuni sociale, precum baluri, donații, petreceri, prin diverse forme de ajutor pentru tinerii studiosi, prin viața cotidiană specific românească etc. și reprezintă o parte importantă a istoriei acestor asociații, oferindu-ne răspunsuri la întrebările de cercetare.

Reconstituirea tuturor acestor manifestări elitare pe baza unui efort de documentare ne-a ajutat să înțelegem mai bine fenomenul militant asociaționist din Bucovina, să-i găsim similitudini în Transilvania sau alte regiuni și spații culturale și politice europene, dar și să oferim o privire complexă asupra comuniunii și solidarității naționale. De aceea, folosirea comparatismului, alături de narațiune, analiză și sinteză a reprezentat o coordonată importantă a acestei cercetări doctorale. Bogatul material documentar și diversitatea surselor ne-au ajutat să surprindem aspecte ce țin de istoria imaginarului social și național, dezvoltarea unei concepții etnice și naționale la românii bucovineni: cum se vedeau pe sine în raport cu celelalte etnii și cum erau percepuți în spațiul lingvistic german, după modelul propus de Klaus Heitmann. Acest lucru ne-a ajutat să reconstituim cadrul general în care se formează și activează asociațiile culturale-naționale, dar și rolul lor foarte important în definitivarea concepției de identitate națională românească modernă.

Un prim capitol al acestei lucrări este intitulat „Asociaționismul cultural-național în spațiul românesc” și se concentrează asupra asociaționismului, cu caracteristicile sale în spațiul românesc. Acest capitol începe cu o scurtă sinteză a apariției asociaționismului în Europa și răspândirea acestuia și în cadrul Imperiului Habsburgic. Dificultatea de a accede la nivelul politic a determinat dezvoltarea unor mișcări culturale asociaționiste aflate într-o strânsă legătură între ele. Fondarea și evoluția mișcărilor culturale asociaționiste a fost condiționată de contextul politic, social-demografic sau cultural, diferind de la provincie la alta și prezentarea noastră va fi

una comparativă. Se pot observa, dincolo de specificități, aspecte comune, de factură socială, culturală, etnografică, pedagogică etc. Un subcapitol special, „Nașterea asociațiilor culturale în secolul al XIX-lea și scopurile lor”, este dedicat unei necesare descrieri a evoluției istorice a Bucovinei de la anexarea ei în 1775 și până în 1938. Acest subcapitol surprinde situația politică, instituțională sau culturală, totodată fiind urmărită și nașterea și avaturile mișcărilor asociaționiste din această provincie istorică românească. În 26 februarie 1861 s-a despărțit Bucovina de Galiția și s-a constituit într-un Ducat sub controlul Coroanei. S-au creat condițiile politice favorabile pentru dezvoltarea vieții social-politice a românilor din Bucovina și prin promulgarea „Legii întrunirilor”, din 15 noiembrie 1865, s-a reglementat activitatea oricărei societăți culturale sau politice. La fel ca în Transilvania, românii bucovineni aveau fost sub presiunea constantă a deznaționalizării orchestrate de autorități. Toată activitatea culturală și politică românească a celei de-a doua jumătăți a veacului al XIX-lea și începutul veacului al XX-lea s-a concentrat pentru menținerea identității naționale, iar - în acest sens - s-au remarcat o serie de societăți culturale: Societatea pentru fondarea și întreținerea unei biblioteci publice (1851, Cernăuți), Reuniunea Română de Lectură din Cernăuți (1862, Cernăuți), Societatea Academică „Arboroasa” (1875, Cernăuți), Societatea Academică „Junimea” (1878, Cernăuți), Societatea arheologică română din Bucovina (1886, Cernăuți), Societatea de cântare „Lumina” (1899, Cernăuți), Reuniunea pedagogică română din Bucovina (1893, Cernăuți), Societatea Doamnelor Române din Bucovina (1891, Cernăuți), Societatea „Românca tânără” (1893, Cernăuți).

Am încheiat capitolul întâi cu o privire asupra relațiilor dintre societățile culturale din Bucovina cu grupări similare din întreg spațiul românesc și rolul lor în conștientizarea sentimentului de unitate națională și de pregătire a Marii Uniri din anul 1918. Din aceste analize rezultă că asociațiile, fiecare după specificul ei, se concentra pe un domeniu de activitate, asupra unui segment al publicului și asupra unei categorii specifice de probleme. O mare importanță aveau societățile studenților, veritabile școli pentru dezvoltarea civismului și democrației în rândul românilor bucovineni. În cadrul acestora, s-a mobilizat un număr mare de persoane pentru a se realiza subscripții publice necesare susținerii unor activități și pentru realizarea acțiunilor caritabile în plan social, mai ales în mediul rural.

Al doilea capitol al tezei, „Societățile literare, științifice, didactice, profesionale și filantropice (1862-1938) din Bucovina” este dedicat asociațiilor bucovinene, „neacademice”, societăți culturale, științifice, filantropice, reuniuni de femei, socio-politice, didactice etc. Cea

mai importantă a fost „Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina”, cu activitate laborioasă și complexă, pentru promovarea limbii, literaturii și istoriei românești. Vom urmări aceste asociații, diferite prin scopurile și obiectivele înregistrate în fața circumspectelor autorități imperiale, dar unite prin scopul emancipării naționale a românilor bucovineni. Cu prilejul discursului de la inaugurare din 1862, Alexandru (Alec) Hurmuzachi specifica că rolul organizației înființate anterior era cultural și național românesc, de asprini pe românicu o bibliotecă, o necesitate fiind o sala de lectură, un fond de carte și presă românească. Cele mai multe dintre revistele și ziare veneau pe plaiurile bucovinene din România.

Al treilea capitol al tezei, „Societățile studențești din Bucovina – 1875-1938”, s-a concentrat asupra societăților academice din Bucovina de la fondarea Universității cernăuțene în 1875 și până la desființarea lor de regimul autoritar carlist, societățile conservative sau neconservative, exceptând „Arboroasa” și „Junimea”, care vor face obiectul unor capitole separate. Deși se aflau uneori în concurență, societățile studențești au conlucrat pentru promovarea idealurilor și aspirațiilor identitare românești. Societățile studențești funcționau pe principii enice și relațiile se stabileau conform acestui criteriu. Trebuie să menționăm că în perioada 1914-1918 societățile, care nu erau austriece, și-au întrerupt activitatea, iar, după 1918, unele dintre societățile austriaco-germane s-au autosuspendat din lipsă de studenți. Între aceste societăți, deși despărțite de naționalitate, au existat strânse legături. Organizațiile studențești românești din Cernăuți și-au încetat activitatea lor când a izbucnit Primul Război Mondial. Unii dintre membri au trecut în România, iar alții au fost înrolați de Austro-Ungaria.

Un alt capitol al lucrării doctorale, al patrulea, intitulat „Societatea Studențească *Arboroasa* din Cernăuți (1875-1877)”, urmărește scurta, dar entuziasta evoluție a acestei societăți academice, pe tărâm cultural, social și chiar politic. O astfel de societate academică românească era necesară pentru a grupa studenții români, care ar fi putut altfel fi recrutați de alte societăți, foarte ofertante, în special cele conservative austriece. Modelul este cel specific mediului universitar german, dar „Arboroasa” este o societate românească, cultural-națională, cu activități numeroase pentru cei doar trei ani de existență, cu impact puternic în societatea bucovineană, care a stabilit fructuoase legături cu organizații similare din spațiul românesc. Acțiunile ei de apropiere de România, de sprijin pentru războiul de independență și de comemorare a morții de martir al domnitorului Grigore al III-lea Ghica au atras măsuri represive din partea autorităților,

desființarea asociației, arestarea liderilor ei și un răsunător proces, căruia i-am acordat atenția noastră specială.

Societatea „Junimea” a fost continuatoarea „Arboroasei” și activitatea ei a fost de lungă durată și foarte importantă pentru conștientizarea sentimentului național. Capitolul al cincilea al tezei îi este dedicat: „Societatea Studențească *Junimea* - 1878-1918” și în cadrul său a fost prezentată fondarea, statutele societății și evoluția ei organizatorică până la 1914. Un subcapitol este concentrat asupra președinților Societății, de la fondarea ei până la 1914, a membrilor ei de seamă și a principalelor acțiuni culturale și filantropice desfășurate.

Capitolul al șaselea al tezei, „Militantismul național al Societății Academice *Junimea*. Contribuția junimenilor la Marele Război și la Marea Unire”, s-a concentrat asupra militantismului național al Societății „Junimea” în perioada 1878-1914, asupra numeroaselor acțiuni pentru promovarea limbii și istoriei române, pentru strângerea legăturilor cu românii din Transilvania, Basarabia și România, pentru colaborarea cu alte societăți similare, participarea la congresele studenților români, la jubilee, comemorări etc. Am avut în vedere și aspectele privind editarea unor publicații, organizarea de șezători literare, conferințe, turnee teatrale sau excursii. A avut o implicare importantă în organizarea „Serbării de la Putna” din 1904, în participarea la Expoziția din România anulului 1906 sau la Cursurile de la Vălenii de Munte, a organizat jubileul Societății, cu participarea unor mari personalități ale lumii românești, foști președinți și membri. Mulți dintre foștii junimeni au intrat în politică, încercând să întrerupă latența și prudența politicienilor români. Începutul războiului în 1914 a dus la suspendarea Societății, tinerii ei membri fiind în majoritate înrolați în armata imperială, iar unii dintre ei au trecut în România, luptând pe front sau contribuind la efortul de război al României și activând în cadrul unor asociații sau publicații. Consiliul Național al Bucovinei, întrunit la Cernăuți la sfârșitul anului 1918 pentru a înfăptui Unirea, cuprindea un număr mare de foști membri ai „Junimii”.

Capitolul al șaptelea, „Societatea *Junimea* după Marele Război – 1919-1938”, este dedicat prezentării activității cultural-naționale a „Junimii” în perioada interbelică până la suprimarea ei din ordinul lui Carol al II-lea și a încercărilor de reactivare a societății după anul 1938. Este ilustrat cadrul social, politic și cultural al Bucovinei unită cu România și asociaționismul, care acum trebuia să activeze în condiții noi, nemaitrebuind să lupte împotriva măsurilor represive ale autorităților, ci sprijinind acțiunile de promovare a românismului în această provincie istorică. „Junimea” se reactivează după Unire, începând o prolifică activitate pentru consolidarea unității

statului român și pentru răspândirea culturii românești, în special în mediul rural. Și în această perioadă, „Junimea” este cea mai importantă societate cu caracter academic din Bucovina, ei alăturându-i-se un număr mare de membri, unii dintre ei devenind personalități ale lumii științifice, culturale sau politice românești, președinții și membrii de seamă fiind prezentați într-un subcapitol. Am analizat principalele acțiuni cultural-naționale ale „Junimii”, prin intermediul rapoartelor societare publicate, al documentelor de arhivă, al presei vremii, al memorialisticii și al studiilor dedicate temei cercetate.

Fenomenului asociaționist românesc i s-au dedicat un număr redus de studii care să-i surprindă originile, avaturile, importanța sa în realizarea și consolidarea statului unitar român. Societățile cultural-naționale se nasc începând cu jumătatea veacului al XIX-lea, urmare firească a mileului iluministo-romantic ce a însuflețit o generație de excepție, cea pașoptistă. Faptul că participarea la viața politică a românilor din Transilvania și Bucovina a fost una redusă, la fel fiind și puterea lor economică, a condus la concentrarea efortului elitei românești spre o participare cât mai eficientă în domeniul cultural, profitând de relativa deschidere a autorităților pentru asociaționismul care nu avea valențe politice. În Transilvania, dar și în Bucovina, direcția principală de acțiune a fost lumea satului, făcându-se apel la istoria și miturile românești. În mișcarea de salvare identitară românească, o serie de asociații și societăți au jucat un rol activ și complex. „Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român”, „Asociațiunea pentru Cultura Poporului Român din Maramureș” sau „Societatea Culturală” din Arad, „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina” s-au fondat la jumătatea a veacului al XIX-lea și au avut un rol și un impact deosebit în viața culturală românească a Transilvaniei și a Bucovinei, în păstrarea reperelor naționale (istoria, patria, limba, cultura, educația, tradițiile, credințele etc.), în mișcarea pentru unitate națională a românilor. Au fost completate în activitatea lor de societăți ale femeilor, științifice, pedagogice, de muzică, de lectură, de petrecere a timpului liber etc.

În universitățile occidentale, studenții români s-au unit în societăți academice, după modelul specific, în special germanic, dar aducând și o importantă notă de românism: „România Jună” la Viena, „Petru Maior” la Budapesta, „Carmen Sylva” la Graz ș.a. În universități, institute pedagogice sau teologice fondate în Transilvania, Banat și Bucovina apar „Societatea de Lectură a Junimii Române Studioase de la Academia de Drepturi și Arhigimnaziul din Oradea”, „Societatea Iulia a studenților din Cluj”, Societatea „Inocenție Micu-Klein” din Blaj, Societatea

„Alexi-Șincaiana” la Gherla, Societatea „Andrei Șaguna” la Sibiu, Societatea „Arboroasa”, „Junimea”, „Bucovina”, „Moldova” sau „Dacia” în Cernăuți. Modelul pe care l-au adoptat a fost cel al „României June” sau al Societății „Petru Maior”, foști membri ai acestor asociații fiind mentorii societăților studențești din provinciile românești aflate sub stăpânirea guvernelor austriac sau ungar.

„Serbarea de la Putna”, fondarea „Societății pentru cultura, și literatura română din Bucovina”, întemeierea Universității de la Cernăuți au fost evenimentele care au premers și favorizat apariția primei societăți studențești – „Arboroasa” –, o asociație a studenților români. Procesul răsunător al „Arboroasei” și obținerea independenței au creat în Bucovina o tot mai profundă conștientizare a apartenenței la poporul român și o nouă alternativă prin prezența în sud-estul Europei a unui stat românesc independent și cu tendințe de modernizare. Ideea „provinciei model” și a lui „homo bucovinensis” era contrară idealului național român și conflictele nu au lipsit. Perioada antebelică îi găsește pe membrii diverselor societăți angrenați în numeroase activități cultural-naționale în orașele și satele Bucovinei pentru a pregăti populația românească pentru Unire. Suprimarea societăților la începutul războiului încheie ucenicia unor tineri care la 1918 sunt cei care pregătesc și realizează unirea politică și integrarea provinciei în România întregită.

De mare însemnătate pentru demersul nostru au fost relațiile care s-au stabilit între societățile culturale din Bucovina și alte asociații similare din România, Transilvania sau din centre universitare europene. Una dintre primele acțiuni pan-românești de anvergură a fost „Serbarea Națională de la Putna” din 1871, inițiată de „România Jună” din Viena, cu prezența a numeroși studenți din marile centre universitare, liceeni, țărani și care a fost puternic popularizată de ziarele românești. În 1875, s-a fondat Societatea Academică „Arboroasa”, care a susținut relații de colaborare pentru „promovarea românismului” cu organizații similare din Blaj, Gherla, Budapesta, Viena, Munchen, Iași, București etc. Fapul că a primit subvenții din România și Transilvania și a susținut acțiuni pro-românești a dus la suprimarea asociației și arestarea liderilor. Au urmat măsuri represive și la alte societăți românești din imperiul dualist, considerate a fi în strânse legături cu „Arboroasa”. Activitatea societății și procesul intentat liderilor ei și eliberarea lor a avut un impact deosebit în întreaga lume românească, fiind considerată o adevărată lecție de românism. Societatea „Junimea”, alături de alte asociații studențești bucovinene, au participat la congresele studențești ale perioadei antebelice, la jubilee, la

comemorări, au organizat șezători culturale, cu participarea unor mari personalități. Apropierea războiului a aflat societățile culturale bucovinene într-o intensă și entuziastă colaborare cu colegii de peste munți, rolul lor în pregătirea unirii fiind unul deosebit de important, cultura fiind cea care i-a unit pe români înainte de unirea politică.

Societatea Academică „Arboroasa” a fost prima organizație studențească a românilor bucovineni, cu o activitate scurtă (1875-1877), dar entuziastă, acțiunile lor, vădit românești și patriotice, au fost cu bucurie primite de românii bucovineni. Acestea însă au atras atenția autorităților austriece ale ducatului, care au sancționat represiv societatea ca urmare a telegramei de condoleanțe trimisă Primăriei Iași, dar și a subvenției primite de statul român, a acțiunilor de sprijin pentru războiul de independență a României sau a manifestărilor de entuziasm în urma obținerii neatârării de către tânărul stat român. Procesul intentat „arborosenilor” s-a dorit de către austrieci să se transforme într-un exemplu represiv pentru „iredentiști”, dar efectul nu a fost cel scontat, opinia publică românească unindu-se în oprobiul ei față de acuzatori și în simpatia față de acuzați. Evenimentul a cunoscut o largă popularizare, „Arboroasa” căpătând o aură de legendă, liderii ei devenind simboluri ale luptei pentru libertate și unitate națională. Pentru români a fost un moment cu mari implicații politice; au dovedit și și-au dovedit că după 100 de ani de ocupație nu primiseră asimilarea, ba mai mult, făceau primii pași spre împlinirea visului de unitate națională.

Societatea Academică „Arboroasa” a fost desființată, dar spiritul ei a fost dus mai departe prin Ciprian Porumbescu, Dimitrie Onciul sau mentorul acestei generații, T.V. Ștefanelli. Astfel s-a născut „Junimea”, o societate studențească cu o activitate îndelungată, care poate fi considerată ca fiind cea mai de seamă dintre societățile românești, cu cel mai important aport la pregătirea românilor bucovineni pentru unire. A adunat în rândurile ei pe cei mai mulți studenți, cei mai valoroși, mulți dintre ei devenind personalități ale lumii culturale și politice românești. A susținut o laborioasă colaborare cu asociații similare din România, Transilvania sau cu mari centre universitare, cu ziare și reviste din întreg spațiul românesc, cu personalități marcante ale culturii precum Nicolae Iorga, Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, Mihail Sadoveanu etc. Urmașă a „Arboroasei” prin statut, prin imn, scop și obiective, prin membri, mentori și sprijinitori, „Junimea” continuă militantismul național al arborosenilor, prin acțiunile lor contribuind la conștientizarea sentimentului de unitate românească. În anii neutralității, unii dintre ei au trecut în România și au activat în asociații de sprijin pentru război, pentru refugiați, au luptat pentru

grăbirea intrării României în război de partea Antantei, iar unii dintre ei au căzut pe front. Consiliul Național al Bucovinei a fost format în majoritate din oameni politici și de cultură cu ucenicia la „Junimea”.

Marea Unire a produs schimbări semnificative în Bucovina istorică, iar asociaționismul a avut de nevoie de o reșezare. În acord cu tendințele epocii, s-a încercat unificarea societăților studentești într-una singură, dar reprezentanții vechi ai organizațiilor suprimate în 1914 au considerat că lupta lor pentru Unire a fost una semnificativă. „Junimea” considera că prestigiul ei este unul deosebit și că societatea trebuie să renască. Proiectul de unificare a dat naștere unei asociații numită „Arboroasa”, dar care nu a reușit decât să devină un simplu cerc studentesc. „Junimea”, sprijinită de foștii ei membri, își reia activitatea, recrutând în continuare pe cei mai mulți și mai valoroși studenți, acționând în promovarea culturii naționale în satele și orașele regiunii, nemaiaivând de înfruntat măsurile represive ale autorităților, ci colaborând cu acestea. S-a acordat o mai mare atenție satelor bucovinene, urmând exemplul Societății „Dacia”, sate care au avut de înfruntat aproape mai bine de un secol de colonizări forțate, rutenizare și germanizare forțată pierderea privilegiilor, a pământului, pierderea dreptului de a folosi limba românească în școală și biserică. Politicianismul interbelic a pătruns și în mediul asociaționist bucovinean, afectată fiind și „Junimea”, care și-a pierdut spre sfârșitul anilor '30 aura de organizație cultural-națională apolitică. Manifestațiile naționalist-creștine, pe fondul instaurării regimului autoritar carlist, au oferit autorităților prilejul de a suprima organizațiile studentești. Societatea „Junimea” își încheie astfel o activitate de 45 de ani, cu multe realizări în lupta pentru emancipare națională, în răspândirea limbii și culturii românești, cu rol important în înfăptuirea Unirii Bucovinei cu România la 1918.

Fenomenul asociaționist în Bucovina din perioada 1862-1914 acunoscut cea mai intensă activizare a membrilor ei și cel mai mare impact în rândul populației din întreg spațiul românesc, opinie împărtășită de mai mulți dintre istoricii români și care este în acord cu cercetarea noastră. În fața politicii de cosmopolitizare a regiunii de către autoritățile austriece, a măsurilor represive față de orice acțiune românească și de sprijin pentru cele austriece, germane, polone, evreiești sau rutene, românii au ripostat prin societățile cultural-naționale și acțiunile lor au fost în sate și orașe și oamenii simpli au aflat în tinerii studenți pe mesagerii românismului așteptați de zeci de ani. Societatea Academică „Arboroasa” și mitul creat în jurul ei a arătat că tenacea politică austriacă de creare a unei uniformități prin „homo bucovinensis” nu avusese un atât de mare

succes precum cel anunțat de împărat atunci când se referea la Bucovina ca o regiune model de coabitare interetnică. După suprimarea „Arboroasei”, „Junimea” și celelalte societăți studențești au fost silite să acționeze cu mai multă prudență, dar activitățile naționale nu au lipsit. A fost o reacție la fel de tenace ca cea a opresorilor. Tinerii societari au plecat pe fronturi odată cu războiul și s-au refugiat în România, dar cei ce au supraviețuit și s-au întors din România, Rusia, Italia, Cehia, Ungaria sau Austria au fost artizanii Unirii cu patria-mamă, alături de mai vârstnicii lor colegi „junimeni”, „dacieni” sau „buchezi”. „Junimea” a renăscut după primul război mondial, prestigiul, istoria și tradiția ei o îndrituiau să-și continue existența. Deși principalul scop, lupta pentru libertate și unitate națională, nu mai era unul potrivit vremurilor, societatea continuă activitatea de răspândire a culturii române, contribuind la integrarea Bucovinei în România Mare. Activitățile ei s-au sfârșit odată cu suprimarea organizațiilor studențești de către regele Carol al II-lea. Dorințele de o nouă reactivare nu s-au mai putut împlini vreme de mai bine de 50 de ani.

A rămas în seama istoriei să reliefeze rolul acestei societăți studențești cultural-naționale în existența zbuciumată a acestei provincii istorice. Cercetarea noastră a dovedit că „Arboroasa”, „Junimea” și celelalte societăți bucovinene, fie ele academice sau neacademice, au avut o contribuție majoră în ceea ce s-a numit „deșteptarea” populației românești din Bucovina și pregătirea desăvârșirii „Marii Uniri”.

Bibliografie

I. Izvoare inedite

Biblioteca Academiei Române, Cabinetul de Manuscrise, Fond *Societatea Academică Română „Junimea”*, Cernăuți;

Biblioteca Academiei Române, Cabinetul de Manuscrise, Fond *Societatea Academică Română „Dacia”*, Cernăuți;

Serviciului Județean Iași al Arhivelor Naționale ale României, Colecția „Dugan”, nr. 256, vol. I-XXIX: I-III „Albumul Mare”; IV – “Cronica Arboroasa-Junimea”; V – “Albumul verde”; VI – “Albumul portocaliu”; VII-X – “Enciclopedia Junimii”; XI- XXIX – “Corespondență, diverse, hărți, presă”;

Serviciului Județean Iași al Arhivelor Naționale ale României, Fond *Colecția personală Arcadie și Ilie Opaiț Dugan*, dos. 1-39.

Serviciului Județean Iași al Arhivelor Naționale ale României, Fond personal „Erast Tarangul”;

Serviciului Județean Suceava al Arhivelor Naționale ale României, Fond personal Nicodim Ițcuș;

Serviciului Județean Suceava al Arhivelor Naționale ale României, Fond personal Teodor Bălan;

Serviciul Arhivelor Naționale de Istorie Centrale, Fond Iancu Flondor;

Serviciul Arhivelor Naționale de Istorie Centrale, Fond Teodor Bălan.

II. Izvoare edite

Academia Ortodoxă - Societatea Studenților de la Teologie de la Universitatea «Regele Carol II» din Cernăuți. Cincizeci de ani (o sută de semestre) de existență, 1884-1934, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Ed. Glasul Bucovinei, 1935;

Raportul societății academice române „Junimea” din Cernăuți asupra anilor administrativi 1881/2, Cernăuți, 1882;

Raportul societății academice române „Junimea” din Cernăuți asupra anilor administrativi 1882/3, Cernăuți, 1883;

Raportul societății academice române „Junimea” din Cernăuți asupra anilor administrativi 1886/7, Cernăuți, 1887;

Raportul societății academice române „Junimea” din Cernăuți asupra anilor administrativi 1902-1903, Cernăuți, 1903;

Raportul Societății „Junimea” pe anii 1908/1909/1925/ 1926, Cernăuți: Editura Glasul Bucovinei, 1926;

Raportul Societății Academice Române Junimea din Cernăuți asupra anilor 1930/31-1933/34, Cernăuți: Editura Junimii, 1934;

Regulament pentru înființarea și conducerea societăților de „Arcași”, Cernăuți, 1906;

Serbarea națională de la Putna 15/27 august 1871 (Documente), Ediție și prefață de Nicolae Cârlan, Timișoara; Editura Mirton, 1996;

Societatea Academică Română „Junimea” din Cernăuți, Raport anual 1927-1928, Cernăuți: Editura Glasul Bucovinei, 1928;

Statutele Reuniunii de cântare „Ciprian Porumbescu” în Suceava, Cernăuți, 1905.

III. Ziare, reviste, alte periodice

Adevărul, București, 1890-1938;

Albina, Iași, 1868-1876;

Analele Bucovinei, București - Iași - Rădăuți, 1994-2015;

Arhiva Genealogică, Iași, 1996-1998;

Calendarul „Glasul Bucovinei” pe anul 1936, Cernăuți;

Cele Trei Crișuri, Oradea, 1994-1996;

Codrul Cosminului, Suceava, 1932-1939, 1995-2004;

Conștiința națională, Iași, 1926;

Convorbiri Literare, 1871-1875;

Crisia, Oradea, 1995;

Cugetări, Cernăuți, 1919;

Curierul de Iași, Iași, 1876-1877;

Deșteptarea, Cernăuți, 1894-1895;

Dreptatea, București, 1894-1895;

Familia, Oradea-Budapesta, 1875-1894;

Făt-Frumos, Suceava, 1928-1929;

Foaia-poporului, Cernăuți, 1914;

Foaia Societății pentru Cultură și Literatură Română din Bucovina, Cernăuți, 1865-1938;

Forum, București, 1996;

Gazeta Bucovinei, Cernăuți, 1897;

Gazeta Transilvaniei, Brașov, 1852-1896;

Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1918 – 1938;

Junimea literară, Cernăuți, 1904-1935;

Luceafărul, București, 1904;

Magazin istoric, București, 1990-1994;

Manuscriptum, București, 1992;

Neamul românesc, București, 1908-1938;

Patria, Cernăuți, 1897-1899;

Revista Arhivelor, București, 1992;

Revista istorică, serie nouă, București, 1994-1995;

Revista politică, Suceava, 1890-1891;

Sămănătorul, București, 1906;

Septentrion, *Foaia societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina*, Rădăuți, 1990-2009;

Studii. Revistă de istorie, București, 1975;

Suceava. Anuarul Muzeului Județean Suceava, Suceava, 1965-1987;

Telegraful român, București, 1871-1878;

Tomis, Constanța, 1995;

Tribuna, Sibiu, 1894-1909;

Unirea, Blaj, 1900-1918;

Universul, București, 1900-1938;

Viața Nouă, Cernăuți, 1912;

Voința poporului, Cernăuți, 1908;

Xenopoliana, Iași, 1998;

IV. Colecții de documente, dicționare, enciclopedii, antologii

Amintiri despre jubileul de 40 de ani de domnie a M.S. Regelui Carol I (1866-1906), București: Imprimeria Statului, 1906;

Destrămarea monarhiei Austro-Ungariei, 1900-1918, Comunicări prezentate la Conferința istoricilor din 4-9 mai 1964, de la Budapesta, red. Acad. C. Daicoviciu, prof. M. Constantinescu, București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964;

Dicționarul general al literaturii române, București: Editura Univers Enciclopedic, 2007;

Enciclopedia României, București, coord. D. Gusti, vol. I, București: Imprimeria Națională, 1938;

Ion Hangiu, *Dicționarul presei românești (1790-1990)*, ediția a II-a, București: Editura Fundației Culturale Române, 1996;

Eudoxiu Hurmuzachi *Documente privitoare la istoria românilor*, București, 1876, vol. VII;

Ștefania Mihăilescu, *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838–1929)*, Iași: Editura Polirom, 2002;

Pagini din lupta poporului român pentru independență națională (Documente și texte social-politice), București: Editura Politică, 1967;

Studii și documente literare, vol. VIII, București: Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1949;

Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România. 1917-1918. Documente, Antologie de Ion Calafeteanu și Viorica-Pompilia Moisiuc, Chișinău: Editura Hyperion, 1995;

V. Lucrări speciale

Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Cocuz, I.V., Mamina Ion, Scurtu Ioan, „Partidele istorice din Bucovina”, în *Glasul Bucovinei*, nr.1, 1994, pp. 41-46;

Ion Alexandrescu, „O viziune a istoriei Bucovinei”, în *Analele Bucovinei*, III, 1996, nr.1, pp. 201-206;

Ion Andrieșescu, *Eroului de la Cireșoaia – omagiu prietenesc și camaderesc*, Cernăuți: Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1936;

Adolf Armbruster, „Bucovina de-a lungul istoriei”, în vol. *In honorem Paul Cernovodeanu*, București: Editor Violeta Barbu, Ed. Kriterion, f.a., pp. 291-296;

- Petre S. Aurelian, *Bucovina. Descriere economică*, București, 1916;
- Teodor Bălan, *Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina*, Sibiu: Tipografia Krafft & Drotleff, 1944;
- T. Bălan, *Arcășiile din Bucovina*, Cernăuți: Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1926;
- T. Bălan, „Bucovina în Războiul Mondial”, extras din *Codrii Cosminului. Buletinul Institutului de Istorie și Limbă de la Universitatea din Cernăuți*, Cernăuți: Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, VI, 1929;
- T. Bălan, *Bucovina în Războiul Mondial*, Cernăuți: Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1929;
- T. Bălan, *Corespondența lui Gheorghe Tofan*, Cernăuți; Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1943;
- T. Bălan, *Moșia Cernauca și familia Hurmuzaki*, Cernăuți: Tipografia "Mitropolitul Silvestru", 1925;
- T. Bălan, *Procesul Arboroasei 1875-1878*, Cernăuți: Tiparul Glasul Bucovinei, 1937;
- T. Bălan, *Serbarea de la Putna de la 1871*, Cernăuți: Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1932;
- T. Bălan, *Suprimarea mișcărilor naționale din Bucovina pe timpul primului război mondial (1914-1918)*, Cernăuți: Soc. Tip. Bucovineană, 1923;
- Petru Bejinariu, „Societatea culturală «Școala Română» în apărarea românismului în Bucovina”, în *Analele Bucovinei*, VIII, nr. 1, București: Editura Academiei Române, 2001, pp. 39-45;
- Maria Berenyi, „Influența ASTREI asupra culturii române din Ungaria (1861-1918)”, în *Asociaționism și naționalism cultural în secolele XIX-XX*, coord. Liviu Maior, Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Cluj-Napoca: Editura Academia Română/Centrul de Studii Transilvane, 2011, pp. 109-120;
- George Bogdan-Duică, *Bucovina - Notițe politice asupra situației*, Sibiu: Institutul Tipografic T. Liviu Albini, 1895;
- Grigore Bostan, „Universitatea Românească din Cernăuți (1920-1940)”, în *Țara Fașilor-Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni*, Cernăuți-Târgu Mureș, 1995, pp. 31-39;

G. Bostan, „Învățăământul superior în limba română la Cernăuți: istorie – contemporaneitate-perspective”, în *Glasul Bucovinei*, 1992, nr. 2, an. VI, nr. 22, pp. 64-71;

Ovidiu Bozgan, „Ion I. Nistor. Preliminarii monografice (II)”, în *Revista istorică*, serie nouă, tom V, nr. 3-4, 1994;

O. Bozgan, *Inaugurarea Universității românești din Cernăuți, 23-25 octombrie 1920*, Cernăuți, 1922;

Dr. Valeriu Branisce, *Ciprian Porumbescu, schiță monografică*, Lugoj: Editura Autorului, 1908;

Dr. V. Branisce, *În slujba Bucovinei, în slujba neamului românesc. Articole politice*, ediție și studiu introductiv de Ioan Cocuz, Suceava: Editura „Bucovina Viitoare”, 1998;

Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpații Dacici (1788–1789), Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefață de Dimitrie Vatamaniuc, Rădăuți: Editura „Septentrion”, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii” (7), 2002;

Ion Budai-Deleanu, „Kurzgefasste Bemerkungen uber die Bukowina”, în Nistor Ion, *Români și rutenii în Bucovina. Studiu istoric și statistic*, București: Editura Domino, 1915, pp. 168 – 200;

Cornel Buescu, *Restituiri Muzicale. Carol Miculi și Tudor Flondor*, București: Editura Muzicală, 1977;

Romulus Câdea, *Arborosenii: Trădători austriaci și naționaliști români*, Cernăuți: Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1937;

Nicolae Cârlan, *Mihai Eminescu în context bucovinean*, Iași: Editura Tipografia Moldova, 2013;

Mihai Șt. Ceaușu, *Bucovina Habsburgică, de la anexare la Congresul de la Viena. Iosefinism și postiosefinism (1774-1815)*, Iași: Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 1998;

M. Șt. Ceaușu, *Dezvoltarea istorică a partidelor politice române din Bucovina și reprezentanții cei mai însemnați în camera deputaților și dietă (1861-1914)*, Iași: Editura Fundația Academică „A.D. Xenopol”, 2001;

Alexandrina Cernov, „Universitatea din Cernăuți în contextul evenimentelor premergătoare inaugurării”, în *Glasul Bucovinei*, III, nr. 3 (7), 1995, pp. 11-18;

Mihai Chiper, „Duelul și onoarea în viața studenților bucovineni și ardeleni (1880-1940)”, în *Historia Universitatis Iasiensis*, V, Iași, 2014, pp. 17-29;

Nicolae Ciachir, *Din istoria Bucovinei (1775-1944)*, București: Editura Oscar Print, 1993;

I.V. Cocuz, „Viața politică românească în Bucovina (1900-1914)”, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, X, 1983, pp. 599-635;

I.V. Cocuz, *Unirea Bucovinei cu România (aspecte militare)*, Suceava: Editura Suceava, 1997;

I.V. Cocuz, *Partidele politice românești din Bucovina (1862-1914)*, Suceava: Editura „Cuvântul Nostru”, 2003;

I.V. Cocuz, M. Hulubei, *Presa românească în Bucovina (1809-1944)*, Bacău: f.ed., 1991;
Ilie Corfus, *Unirea Bucovinei. Cuvinte pe marginea aniversării a două decenii de la Unire*, Cernăuți, Tiparul Glasul Bucovinei, 1938;

Ilie Cornea, „Considerații privind asociaționismul cultural interbelic în Bihor”, în *Crisia*, Oradea, 1995, pp.143-155 ;

Dumitru Covalciuc, „Dimitrie Petrino, bardul Bucovinei, restituiri”, în *Țara fagilor*, 1995, IV, Cernăuți-Târgu-Mureș, coord. Dumitru Covalciuc, pp. 181-189;

D. Covalciuc, „Ciprian Porumbescu la procesul Arboroasei”, în *Țara fagilor*, 1995, IV, Cernăuți-Târgu-Mureș, coord. Dumitru Covalciuc, pp. 57-65;

Corneliu Crăciun, „Societățile academice românești din Graz”, în *Cele Trei Crișuri*, Oradea, 1996, 9, nr.7-8, pp. 6-15;

C. Crăciun, „Manifestări civice și politice ale Societății „Junimea” din Cernăuți”, în *Cele Trei Crișuri*, Oradea, 1996, nr. 7-8, pp. 4-9;

C. Crăciun, „Societatea „Junimea” din Cernăuți, forme de activitate”, în *Cele Trei Crișuri*, Oradea, 1994, nr.11-12, pp. 6-15;

C. Crăciun, „Ședințele sociale ale „Arboroasei””, în *Cele Trei Crișuri*, Oradea, 1996, nr.1-2, pp. 6-12

C. Crăciun, *Societățile academice din Bucovina (I) Arboroasa și Junimea*, Oradea: Fundația Culturală „Cele trei Crișuri”, 1997

C. Crăciun, *Societățile academice române din Viena (1861-1918)*, Oradea: Editura Logos, 1994, 2001;

Florin Cristescu, *Putna, 1871: primul congres al românilor de pretutindeni*, pe <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/putna-1871-primul-congres-al-studentilor-romani-de-pretutindeni>, accesat pe 05.09.2021;

Culturi și religii în Bucovina istorică. Retrospectivă și perspective ale dezvoltării, coord. Vasile Grăjdan, Serhi Hakman, Olga Lukacs, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2011;

Dimitrie Dan, *Rolul preoțimii bucovinene în menținerea românismului, de la robirea (1775) până la desrobirea Bucovinei, (15.XI. 1918): Un adaos la istoria bisericii române*, Cernăuți: Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, 1925;

D. Dan, *Un autor român bucovinean din anul 1826-1827*, Cernăuți, 1922;

Ilie Dârdală, „Conștiința națională a românilor bucovineni”, în *Analele Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”*, Iași, tom XII, 1975, pp. 182-186

V.M. Demciuc, „Ideea unității naționale în activitatea Societății academice studențești „Arboroasa”, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, an XI-XII, 1944-1945, pp. 219-224;

Vasile Diacon, *Bucovina în secolul XX. Istorie și cultură*, Iași: Editura Tipo Moldova, 2012;

M.A.Diaconu, „Bucovina complexul provinciei”, în *Analele Bucovinei*, V, 1, București, 1998, p. 23-33;

Filaret Doboș, *Arcașii. Gânduri și fapte din Țara de Sus, 1905-1940*, Cernăuți: Societatea Academică Română Dacia, 1940;

F. Doboș, *Societatea Academică Română „Dacia”. 25 de ani de viață studențească. 21 mai 1905-21 mai 1930*, Cernăuți: Societatea Academică Română Dacia, 1930;

Maria Dogaru, „Tricolorul și cocardele în contextul luptei revoluționarilor pașoptiști”, în *Revista de istorie*, tom 31, nr. 5, 1978, p. 868

Ilie Dugan, *Istoricul Societății Academice Române „Junimea” din Cernăuți, partea I-a: „Arboroasa” (1875- 1877)*, București: Editura Societății, 1930;

Arcadie Dugan-Opaïț, *Albumul Mare al Societăților Academice „Arboroasa” și „Junimea” din Cernăuți*, ediție îngrijită, prefață, notă asupra ediției, index și glosar: Olaru Marian și Bodale M. Arcadie, Suceava: Editura Universității „Ștefan cel Mare” Suceava, 2015;

Ilie Dugan-Opaïț, „Bădița Arcadie Dugan - ultima parte a vieții”, în *Glasul Bucovinei*, anul I, nr. 3, iulie-septembrie 1994, pp. 46-49;

I. Dugan-Opaiț, „Șematismul Societății Academice „Junimea” din Cernăuți”, în *Glasul Bucovinei*, anul II, nr. 2 (6), aprilie-iunie 1995, pp. 141-151;

Gabriela Dumitrescu, „Activitatea Societăților culturale din Bucovina”, în *Manuscriptum*, București, 1992, 23, nr.1-4, pp. 52-57;

Eugen Dumitriu, „Societatea Școala Română din Suceava”, în *Suceava*, IX, 1982, pp. 50-61;

Mihai Eminescu, *Opere, X, Publicistica*, București: Editura Academiei R.S.R, 1989;

M. Eminescu, *Răpirea Bucovinei*, antologie, prefață și note de D. Vatamaniuc, București: Editura Saeculum I.O., 1996

M. Eminescu, *Bucovina și Basarabia. Studiu istorico-politic*, București: Imprimeria Națională, 1941

M. Eminescu, *La Bucovina*, Selecție și ordonarea textelor, notă asupra ediției și postfață de Nicolae Cârlan, Suceava: Editura Hurmuzachi, 1996;

Karl Freiherr von Enzenberg, *Rationarium Provinciae uber alle zur politischen Landesregierung gehorigen Gegenstände in der Bukowina, welche in dem Tabellarischen Anhang summarisch aufgeführt sind und infolfloruton Abtollungon kritisch behandelt werden*, în „Documente Hurmuzachi”, vol. VII, pp. 454-473;

Vlad Gafița, *Iancu Flondor (1865-1924) și Mișcarea Națională a Românilor din Bucovina*, Iași: Editura Junimea, 2008;

Ion Gherman, *Istoria tragică a Bucovinei, Basarabiei și Ținutului Herța*, București: Editura All, 1993;

Eugenia Glodariu, *Asociațiile culturale ale tineretului studios român din Monarhia habsburgică, 1860-1918*, Cluj-Napoca, Complexul Muzeal de Istorie al Transilvaniei, 1998;

I.V. Goraș, *Învățămintul românesc în ținutul Sucevei (1775-1918)*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1975;

Ion Grămadă, „Jurământul Bucovinei la 1777”, în *Viața românească*, nr. 10/1908, pp. 60-70;

I. Grămadă, „Societatea arheologică română din Cernăuți”, în *Viața Românească*, vol. VIII, nr. 1, 1908, pp. 125-127;

I. Grămadă, *Din Bucovina de altădată. Schițe istorice*, București: Editura Institutului de Arte Grafice C. Sfetea, 1911;

- I. Grămadă, *Societatea academică socială literară „România jună” din Viena (1871-1911)*. Monografie istorică, Arad: Editura Concordia, 1912;
- V. Greciuc, *Cultura, românească în Bucovina*, Cernăuți: 1913;
- V. Grecu, *Ion I. Nistor ca istoric*, Cernăuți: Tiparul Glasul Bucovinei, 1937;
- Alois Grigorovici, „Răpirea Bucovinei și politica Franței”, în *Codrul Cosminului*, 10/1936-1939, pp. 413-452;
- Radu Grigorovici, „Bucovina, fereastra către vest a Moldovei”, în *Analele Bucovinei*, I, nr. 1, Academia Română, București, Centrul de Studii „Bucovina”, Rădăuți, 1994, pp. 7-15;
- R. Grigorovici, „Studiu critic al recensământului din 1880 cu privire la populația Bucovinei. I. Manipularea ulterioară a datelor”, în *Analele Bucovinei*, I, nr. 2, 1994, pp. 351-359
- R. Grigorovici, „Trei lumi paralele”, în *Analele Bucovinei*, III, nr. 1, 1996, pp. 83-111;
- R. Grigorovici, *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, ediție bilingvă îngrijită cu introduceri, postfețe, note, comentarii de acad. Radu Grigorovici, București: Editura Academiei Române, 1998;
- Mircea Grigoroviță, „Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. Preliminarii”, în *Glasul Bucovinei*, II, nr.2 (6), 1995, pp. 10-17;
- M. Grigoroviță, *Din istoria colonizării Bucovinei*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996;
- M. Grigoroviță, *Din istoria culturii din Bucovina (1775-1944)*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1994;
- M. Grigoroviță, *Învățământul în nordul Bucovinei (1775-1944)*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1993
- N. Havriliuc, „Societatea „Arboroasa” din Cernăuți”, în *Forum*, 1994, 38, nr.7, pp. 67-71;
- Ștefan Hostiuc, „Societatea Academică „Junimea” din Cernăuți (Fondul Dugan, Arhivele Statului Iași)”, în *Glasul Bucovinei*, 1994, nr.2, pp. 126-130;
- Doina Huzdup, „Ion I. Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului”, în *Analele Bucovinei*, 1994, I, nr. 2, pp. 243-263;
- Mihai Iacobescu, „Bucovina și mitul habsburgic”, în *Xenopoliana*, vol. VI, nr. 3-4/1998, pp. 134-141;

M. Iacobescu, „Idealul de libertate și unitate națională la românii din Nordul Moldovei sub habsburgi (1774-1918)”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”*, XXV, 1988, pp. 59-74;

M. Iacobescu, *Din istoria Bucovinei, vol. I, (1774-1862). De la administrația militară la autonomia provincială*, București: Editura Academiei Române, 1993;

M. Iacobescu, *Evoluția istorică a Bucovinei între anii 1774-1821*, în *Istoria Românilor*, vol. VI, *Românii între Europa clasică și Europa luminilor(1711-1821)*, București: Editura Enciclopedică, 2002;

Rodica Iațencu, „Considerații asupra evoluției Universității din Cernăuți în perioada interbelică”, în *Analele Bucovinei*, tom V, 1, 1998, pp. 135-152;

R. Iațencu, „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina în perioada interbelică – deziderate și realizări”, în *Analele Bucovinei*, VI, 2, București, 1999, pp. 303-330;

George Andrei Iavorenciuc, „Societatea de lectură Iulia” a studenților români de la Universitatea din Cluj, *Caiete de antropologie istorică*, anul XIV, nr. 1-2 (26-27), Ianuarie–Decembrie 2015, pp. 142-157;

Mircea Ignat, „Din istoricul cercetărilor arheologice din județul Suceava”, în *Suceava*, vol. I, 1969, p. 96-97

Nicolae Iorga, *Conferințe bucovinene*, București: Tipografia „Cultura Neamului Românesc”, 1919;

N. Iorga, *Cuvântare pentru aniversarea intrării în războiu ținută la Cernăuți în ziua de 28 august 1919*, București: Tipografia „Cultura Neamului Românesc”, 1919;

N. Iorga, *Histoire des Roumains de Bukowine a partir de l'annexion autrichienne (1775-1919)*, Iassy: Imprimerie de l'état, 1917;

N. Iorga, *Legăturile culturale între Bucovina și Principatele Românești*, Conferință ținută corului Societății Armonia din Cernăuți, la Universitatea din București, în ziua de 16 mai 1914, București: Editura Casei Școalelor, 1914;

N. Iorga, *Neamul românesc în Bucovina*, Rădăuți: Editura Institutului Bucovina-Basarabia, 1996;

N. Iorga, *Românismul în trecutul Bucovina*, București, din publicațiile Mitr. Bucovinei, 1938;

N. Iorga, *Legăturile culturale între Bucovina și Principatele Unite*, București: Editura Casei Școalelor, 1914;

Gavril Irimescu, „Contribuții bucovinene la cucerirea independenței de stat a României (1877-1878)”, în *Suceava*, XX, 1983, pp. 161-168;

G. Gavril, „Nicolae Iorga și Bucovina”, în *Suceava*, an XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, pp. 513-516

G. Gavril, „Societățile culturale și studențești din Bucovina și lupta lor pentru unitate națională în a doua jumătate a secolului al XIX-lea”, în *Revista Arhivelor*, 1992, 69, Nr. 1, p. 77-83;

Sevastița Irimescu, „Relațiile societăților culturale din Bucovina cu celelalte provincii românești (1862-1918)”, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XXI, 1994, pp. 227-240

W.M. Johnston, *Spiritul Vienei. O istorie intelectuală și socială, 1848-1938*, Iași: Editura Polirom, 2000

Dan Jumară, „Revoluția de la 1848 din Transilvania, în gazeta „Bucovina” 1849-1851”, în vol. *Studii istorice româno-ungare*, Iași: Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 1999, pp. 107-118;

D. Jumară, *Maximilian Hacman*, în vol. *Siretul vatră de istorie și cultură românească*, Iași: Editura Omnia, 1994;

D. Jumară, „Junimea bucovineană, societate culturală a studenților din Cernăuți”, în *Cercetări istorice*, XVIII-XX, Iași: 2002, p. 300

D. Jumară, „Studențimea bucovineană și Marea Unire”, în *Acta Moldaviae Meridionalis, Anuarul Muzeului Județean Vaslui*, Vaslui, Nr. XXI, 1999-2000, pp.173-174

D. Jumară, *Societățile academice românești din Bucovina în perioada interbelică*, Iași: Editura Alfa, 2005

Mihail Kogălniceanu, *Răpirea Bucovinei*, București, Tip. Socecu, Sander & Teclu, 1875;
Jacques Le Rider, *Europa Centrală sau paradoxul fragilității*, Iași: Editura Polirom, 2001;

J. Le Rider, *Europa Centrală sau paradoxul fragilității*, Iași: Editura Polirom, 2001

J. Le Rider, *Mitteleuropa*, Iași: Editura Polirom, 1997;

J. Le Rider, *Modernitatea vieneză și crizele identității*, Iași: Editura Universității „Al.I. Cuza”, 1995;

Constantin Loghin, „Gheorghe Hurmuzachi. La 50 de ani de la moartea sa”, în *Codrul Cosminului*, Buletinul „Institutului de Istorie și Limbă” al Univ. din Cernăuți, an VII, 1931-1932, Cernăuți: Inst. de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei, 1932;

C. Loghin, „Străduințele societății pentru cultură pe teren școlar”, în vol. *Șaptezeci de ani de la înființarea societății pentru cultură*”, Cernăuți: Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1932, pp. 56-57;

C. Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina 1775-1918 (în legătură cu evoluția culturală și politică)*, Cernăuți: Editura „Alexandru cel Bun”, 1996;

C. Loghin, *La 80 de ani – istoric și realizări. Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina (1862-1942)*, Cernăuți: Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1943;

C. Loghin, *O sută de ani de la nașterea lui Alecu Hurmuzachi*, Cernăuți, Inst. de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei, 1924;

C. Loghin, *Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina la 60 de ani. Istoric și realizări (1862-1932)*, Cernăuți: Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1932;

C. Loghin, *Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina, 1862-1932. Schiță istorică cu prilejul jubileului de 70 de ani*, Cernăuți: 1932;

C. Loghin, *Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina (1862-1942) la 80 de ani. Istorie și realizări.*, Cernăuți: Tipografia „Mitropolitului Silvestru”, 1943;

C. Loghin, *Statistica societăților culturale românești din Bucovina*, Cernăuți: Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1935;

Elisabeta Ioniță, „Participarea femeilor din Bucovina în luptele pentru înfăptuirea și apărarea independenței și unității statului român”, în *Suceava*, VIII, 1981, pp. 279-284;

Ilie Luceac, „O corespondență între Ciprian Porumbescu și Epaminonda Bucevschi”, în *Glasul Bucovinei*, an I, nr. 3, 1994;

I. Luceac, „Un pictor bucovinean. Epamininda Bucevschi”, în *Glasul Bucovinei*, an I, nr 1, 1994;

I. Luceac, *Familia Hurmuzachi: între ideal și realizare, Cernăuți-Timișoara*: Editura Alexandru cel Bun, Editura Augusta, 2000

Marcel Lutic, „Jerarhi ai Bucovinei. O făclie a credinței și etnicității românești”, în *Glasul Bucovinei*, an I, nr. 2, 1994;

M. Lutic, „Ierarhi ai Bucovinei: Bărbat de aleasă simțire națională și înaltă virtute creștinească”, în *Glasul Bucovinei*, an I, nr. 2, 1994;

Liviu Maior, Despre asociaționism și autonomizare în Transilvania secolelor al XIX-lea și al XX-lea”, în *Asociaționism și naționalism cultural în secolele XIX-XX*, Cluj-Napoca: Editura Centrul de Studii Transilvane, 2011;

Constantin Mandicevschi, „Întemeierea Bibliotecii Țării”, în *Junimea Literară*, nr. 9-23, pp. 265-280;

Dimitrie Marmeliuc, “Aspecte din viața culturală a Bucovinei”, în *Revista Fundațiilor Regale*, București, 1941;

D. Marmeliuc, „Bucovina în cultura Neamului”, în *Revista cursurilor și conferințelor universitare*, București, 1944;

Aurel Morariu, *Bucovina 1774-1914*, București: Biblioteca Bucovina, 1915;

A. Morariu, *Istoricul Societății Meseriașilor, comercianților și industriașilor români din Moldova de Sus*, Cernăuți: 1932;

Vasile Morariu, Ștefan Pavelescu, *Istoricul reuniunii muzical-dramatice Ciprian Porumbescu*, Cernăuți: Tipografia „Glasul Bucovinei”, 1939;

Constantin Morariu, „Amintiri și pățanii din timpul studiilor teologice. Pagini inedite rămase de la Preotul Constantin Morariu – 1927”, în *Făt-Frumos*, IV, 1929, nr. 5, septembrie-octombrie, pp. 169-175;

C. Morariu, „O amintire din viața lui Ciprian Porumbescu”, în *Junimea literară*, An XII, 1923, pp. 30-35;

C. Morariu, *Cursul vieții mele. Memorii*, Ediție îngrijită, prefață, microbiografii, glosarși note: prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Suceava: Editura Hurmuzachi, 1998;

Leca Morariu, „La semicentenarul Armoniei”, în *Făt-Frumos*, VI, nr. 2, martie-aprilie 1931, pp. 33-35;

L. Morariu, *Iraclieși Ciprian Porumbescu*, Vol. I-II, Ediție îngrijită de Vasile D. Nicolescu și Vasile Vasile, București: Editura Muzicală, 1986;

Nicolae Moroșan, *Lupta culturală a românilor din Bucovina pentru realizarea unității naționale reflectată în „Revista Poitică” și „Gazeta Bucovinei”*, Suceava: Editura Little Lamb, 2005;

Dumitru Murărașu, *Mihai Eminescu - Scrieri politice*, București: Scrisul Românesc, 1937;

Camil Mureșanu, „Marea Unire și dezvoltarea ulterioară a României moderne”, în *Memoriile Secției de științe istorice și arheologie*, seria IV, tom XVII, București, 1992, pp. 129-135;

C. Mureșanu, *Cu privire la asociaționism în istoria culturii*, în „Asociaționism și naționalism cultural în secolele XIX-XX, Cluj-Napoca: Editura Centrul de Studii Transilvane, 2011;

Stelian Neagoe, *Unirea Bucovinei - 28 noiembrie 1918. Studiu și documente*, București: Editura Cartea Românească, 1928;

Ecaterina Negruți, „Informații noi privind emigrările din Bucovina în prima jumătate a secolului al XIX-lea”, în *Suceava*, VIII, 1981, pp. 257-264;

Ion Negură, „Aspecte ale evoluției economice a Bucovinei sub stăpânirea habsburgică”, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, VI-VII, 1979-1980, pp. 185-201;

I. Negură, „Industria, meseriile și sistemul financiar-bancar în Bucovina sub stăpânirea habsburgică 1775-1918”, în *Suceava*, XX, 1983, pp. 531-552;

I. Negură, „Societatea pentru cultură și literatură română din Bucovina”, în *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, IV, 1977, pp. 181-190;

Simona Nicoară, „Istoria elitelor, încotro?”, în *Caiete de antropologie istorică*, anul XVIII, nr. 2 (35), Iulie–Decembrie 2019, pp. 5-33;

S. Nicoară, „Instituțiile culturale și identitatea națională. Astra jubiliară: serbările de la Blaj (1911)”, în *Caiete de antropologie istorică*, anul XIV, nr. 1-2, Ianuarie-Decembrie, 2015, pp. 9-73;

S. Nicoară, „Introducere”, (Instituțiile culturale și identitatea națională), în *Caiete de antropologie istorică*, anul XIV, nr. 1-2 (26-27), Ianuarie–Decembrie 2015, pp. 5-8

S. Nicoară, „Intelighenția ardeleană și mesianismul ei de dincolo de Carpați în secolul al XIX-lea”, în *Caiete de antropologie istorică*, anul XVIII, nr. 2 (35), Iulie–Decembrie 2019, pp. 34-71;

S. Nicoară, „Militantismul național, social și cultural al femeilor ardeleni în secolul al XIX-lea și începutul secolului XX”, în *Caiete de antropologie istorică*, anul XIV, nr. 1-2 (26-27), Ianuarie-Decembrie, 2016, pp. 16-26;

S. Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca: Editura Accent, 2002;

Toader Nicoară, *9 teme de antropologie istorică*, Cluj-Napoca: Editura Accent, 2013;

Alis Niculică, „Ion Gh. Sbiera - coordonate ale vieții și operei”, în *Codrul Cosminului*, nr. 10, 2004, pp. 253-257;

A. Niculică, *Din istoria vieții culturale a Bucovinei: teatrul și muzica (1775-1940)*, București: Casa Editorială „Floare Albastră”, 2009;

B.P. Niculică, *Din istoricul preocupărilor arheologice din Bucovina. Societatea arheologică română*, Suceava: Editura Universității Suceava, 2009;

Ion I. Nistor, *Bucovina sub dominațiunea românească. La 20 de ani de la Unire*, Cernăuți: Tipografia Glasul Bucovinei, 1938;

I. I. Nistor, „Bucovinenii la Plevna, memorii și acte”, în *Junimea literară*, an XX, nr. 5-8, Cernăuți, 1931, pp. 3-30;

I. I. Nistor, „Cea mai mare sărbătoare a Bucovinei. Împlinirea visului de aur”, în *Glasul Bucovinei*, anul I, nr. 14, 29 noiembrie 1918, p.1;

I. I. Nistor, „Douăzeci și cinci de ani în slujba dreptății”, în *Glasul Bucovinei*, Cernăuți, XVIII, 8 martie 1936, pp. 11-12;

I. I. Nistor, „Homo Bucovinensis”, în *Glasul Bucovinei*, an I, nr. 23, 11 decembrie 1918, pp. 11-17;

I. I. Nistor, „Răsunetul războiului din 1877 în Bucovina și Basarabia”, în *Cultura Națională*, București, 1927, pp. 6-7;

I. I. Nistor, *Istoria bisericii din Bucovina și a rostului ei național-cultural în viața românilor bucovineni*, București: Institutul de Arte Grafice Carol Gobl, 1916;

I. I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, București: Editura Humanitas, 1991;

I. I. Nistor, *Istoria Fondului Bisericesc din Bucovina*, Cernăuți: Institutul de Arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, 1929;

I. I. Nistor, *Originea și dezvoltarea Universității din Cernăuți*, Cernăuți: Institutul de Arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, 1927;

I. I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, Cernăuți: Editura Glasul Bucovinei, 1934;

- I. I. Nistor, *Românii și Rutenii în Bucovina. Studiu istoric și statistic*, București: Editura Academiei Române, 1915;
- I. I. Nistor, *Un capitol din viața culturală a românilor din Bucovina*, București, Acad. Română. Discursuri de recepție XLIV, Librăriile Socec&Comp., C. Sfetea, Pavel Suru, 1916;
- I. I. Nistor, *Unirea Bucovinei*, Cernăuți : Editura Glasul Bucovinei, 1934;
- Dragoș Olaru, „Fondul documentar societatea academică „Junimea” în arhiva de stat a regiunii Cernăuți”, în *Glasul Bucovinei, Cernăuți-București, nr. 2, 2018, an XXV*, nr. 98, pp. 52-82;
- D. Olaru, „Ion Sbiera – custode la Biblioteca Țării Bucovina”, în *Neamul Românesc*, nr. 2 (seria nouă), iunie, 2017, pp. 9-10;
- Marian Olaru, „Aspecte ale vieții politice în Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea, (I)”, în *Analele Bucovinei*, IV, 1997, nr. 2, pp. 399-409;
- M. Olaru, „Activitatea politică a lui Aurel Onciul”, în *Analele Bucovinei*, II, nr. 2, 1995, pp. 175-180;
- M. Olaru , „Despre „homo Bucovinensis” sau împreună cu Klaus Heitman despre imagologie”, în *Analele Bucovinei*, an III, nr. 2, 1994, pp. 457-465;
- M. Olaru, „Despre crezul politic al lui Aurel Onciul”, în *Analele Bucovinei*, IV, nr. 1, 1997
- M. Olaru, „Lupta pentru tricolor și afirmarea identității naționale în Bucovina”, în *Analele Bucovinei*, an VI, 2/1999, pp. 387-403;
- M. Olaru, *Mișcarea națională a românilor din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Rădăuți: Editura Septentrion, 2002;
- Dionisie C. Olinescu, „Din Bucovina”, în *Familia*, XVIII, (1882), nr. 51, 19/31 decembrie, p. 618;
- D.C. Olinescu, „Scrisori din Cernăuți”, în *Familia*, XIV, 1889, p. 9;
- Dimitrie Onciul, *Din istoria Bucovinei*, Chișinău: Editura Universitas, 1992;
- George Ostafi, „Erast Tarangul – memorialist”, în *Suceava. Anuarul Muzeului Bucovinei*, XX, Iași – Rădăuți, Editura Glasul Bucovinei, 1993, pp. 259-264;
- G. Ostafi, „Heidelbergul bucovinean. Organizațiile studențești de la Universitatea Francisc Iosif Cernăuți”, în *Suceava*, XLI, 2014, pp. 229-241;
- Liviu Papuc, *Leca Morariu. Studiu monografic*, Iași: Editura Timpul, 2004;

Eugen I. Păunel, „Biblioteca Universității Cernăuți”, în *Boabe de grâu*, an IV, nr. 4, aprilie, 1933, pp. 229-231;

Zaharia Păclișanu, „Guvernele maghiare și mișcările culturale ale românilor ardeleni”, în *Revista Fundațiilor Regale*, ianuarie 1934, București, pp. 93-123 ;

Nicolae Pentelescu, „Românii bucovineni în războiul pentru independență”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, nr. 5-6/1977, pp. 374-383;

Emilian Dan Petrovici, „Repertoriul societăților cultural-naționale românești din Bucovina (1848-1918)”, în *Suceava, Anuarul Muzeului Bucovinei*, XX, Ed. Glasul Bucovinei, Iași-Rădăuți, 1993, pp. 219-238;

E.D. Petrovici, „Aspecte ale activității societăților cultural-naționale românești din Bucovina în lumea satelor”, în *Suceava, Anuarul Muzeului Bucovinei*, XVII-XVIII-XIX / 1990-1991-1992, pp. 328-340;

E.D. Petrovici, „Societățile academice române din Bucovina - forme ale luptei de emancipare socială și națională”, în *Suceava*, VIII, 1981, pp. 353-374;

Florin Pintescu, „Viața politică în Bucovina: loialism, autonomism sau iredentism?” în *Codrul Cosminului*, 1996, nr. 2, pp. 260-274 ;

F. Pintescu, „Conceptii politice la Iancu Flondor și Ion Nistor”, în *Codrul Cosminului*, an I, nr. 1(11), 1995, pp. 252-28;

F. Pintescu, „Bucovina, zonă de convergență etnică și spirituală”, în *Glasul Bucovinei*, Cernăuți-București, nr. 1-2, 2002, pp. 30-35;

F. Pintescu, Atitudinea germanilor din Bucovina față de regimul românesc în anul 1919, în *Codrul Cosminului*, serie nouă, Universitatea Ștefan cel Mare Suceava, Facultatea de Litere și Științe, Catedra de Istorie și Geografie, Volumul 5, pp. 267-274;

F. Pintescu, Daniel Hreniuc, *Din istoria polonezilor din Bucovina*, Suceava: Uniunea polonezilor din România, 2002;

Elena Pintilei, „Activitatea de bibliotecar a eruditului cărturar Ion a lui Gheorghe Sbiera”, în *Studium*, XI, Galați, 2018, pp. 11-17;

Eugen Pitei, Vladimr Trebici, Dragoș Rusu , *Istoria Universității Cernăuți. Întrunirile Academice Române „Bucovina” și „Moldova” (1880 - 1938)*, Ploiești: Fundația Gheorghe Cernea, 2001;

Florin-Alexandru Platon, „Identități etno-confesionale: reflecții asupra unui concept fluid” în vol. *Identități etno-confesionale și reprezentări ale celuilalt în spațiul est-european: între stereotip și voința de a cunoaște*, Coordonatori: Cristina Preutu, George Enache, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2018, pp. 17-28;

Fl.Al. Platon, *Profesori și studenți evrei la Universitatea din Iași și la alte universități românești și europene (sfârșitul secolului al XIX-lea-sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial*, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2012 (în colaborare);

Fl.Al. Platon, „Construcția identitară a românilor”, în vol. *Discursul identitar la români* (număr tematic al revistei Centrului de Excelență în Studiul Imaginii, intitulat „Vizual”, nr. 1, Editura Tana, 2007, pp. 47-55).

Gheorghe Platon, „Dimitrie Onciul (1856-1923). O personalitate exemplară a spiritualității românești”, în *Analele Bucovinei*, an I, nr. 1, 1994, pp. 39-50;

G. Platon, *Cuvânt înainte*, la volumul Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei, (1774-1862) - De la administrația militară la autonomia provincială*, vol. I, București: Editura Academiei Române, 1993;

G. Platon, „Austria și Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Politică de anexiune sau misiune civilizatoare?”, în *Glasul Bucovinei*, Cernăuți-București, III, 1996, nr. 3 (11), pp. 11-12;

Anghel Popa, „Membrii societății academice Junimea din Cernăuți pe fronturile primului război mondial” (I) , *Analele Bucovinei*, XX, 1 (40), București, 2013, <http://analelebucovinei.ro/ro/cautare-dupa-autori-si-studii/>

A. Popa, „Dimitrie Onciul și Societatea academică Junimea din Cernăuți”, în *Glasul Bucovinei*, Cernăuți-București, anul II, nr. 2, 1995, pp. 27-29;

A. Popa, „Putna 1904 – comemorarea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, sub semnul unității naționale”, în *Teologie și viață*, serie nouă, Iași, anul IV (LXX), Nr. 1-4, ianuarie-aprilie, 1994, pp. 69-77;

A. Popa, „Societatea academică „Junimea” din Cernăuți. Corespondența dintre Arcadie Dugan și Christea Geagea”, în *Revista Istorică*, București, 1995, nr. 9-10, pp. 859-874;

A. Popa, „Societatea academică „Junimea” și Marea Unire”, în *Magazin istoric*, 1994, 28, nr. 4, pp. 7-9;

- A. Popa, „Studentele Universității din Cernăuți și Societatea Academică Junimea”, în *Analele Bucovinei*, XXII, (44), București, 2015, pp. 193-210;
- A. Popa, *Aromânii și societățile culturale academice „Arboroasa” și „Junimea” din Cernăuți*, în „Arhiva Genealogică”, 1996, 3, nr. 3-4, pp. 167-174;
- A. Popa, *Între fronturi. Bucovineni în România Primului Război Mondial*, Câmpulung Moldovenesc, Fundația culturală „Alexandru Bogza”, 1998;
- A. Popa, *Societatea academică „Junimea” din Cernăuți: 1878-1938*, Câmpulung Moldovenesc, Fundația Culturală „Alexandru Bogza”, 1997;
- A. Popa, *Societatea academică Arboroasa din Cernăuți 1875-1877*, Câmpulung Moldovenesc, Ed. Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, 2007;
- Daniela Popescu, „Despre Societatea Doamnelor Române din Bucovina”, în *Cultură și civilizație în mănăstirile românești*, volumul Simpozionului Național, Suceava: Editura Cygnus, 2009, pp. 91–95;
- Eusebie Popovici, „Facultatea teologică din Cernăuți”, în *Candela*, nr. 10, 1 octombrie 1884, pp. 670-671;
- Vasile Precop, „Bucovina în Amintiri din închisoare de Valeriu Braniște”, în *Analele Bucovinei*, V, 1, București, 1998, pp. 67-79;
- Alexandru Procopovici, „25 de ani de la unirea Bucovinei”, în *Transilvania*, anul 74, nr. 11-12, Sibiu, 1943;
- A. Procopovici, *I. Gh. Sbiera. Discurs rostit la serbarea organizată de Societatea pentru Culturași Literatura Română În Bucovina, în ziua de 1 noiembrie 1936*, Cernăuți: f.ed.,1936;
- Aron Pumnul, *Privire repede peste treisutetrespezce din proprietățile așa numite Moșiile mănăstirești din care s-a format mărșul Fond religiosar al bisericei dreptcredincioase răsăritene din Bucovina*, Cernăuți: Editura Rudolf Eckhardt, 1865;
- Ștefan Purici, „Continuitate și schimbare în viața politică a Bucovinei interbelice”, în *Xenopoliana*, 1998, 6, nr. 1-2, pp. 114-121;
- Ș. Purici, „Emigrarea populației bucovinene în Moldova (1775-1848)”, în *Glusul Bucovinei*, an I, nr. 3, 1994, pp. 5-9;
- Ș. Purici, „Statutul limbii române în Bucovina între anii 1775-1861”, în *Glusul Bucovinei*, an I, nr. 4, 1994, pp. 11-15;

Ș. Purici, *Mișcarea națională românească în Bucovina între anii 1775-1861*, Suceava: Editura Hurmuzachi, 1998;

Teodor Robeanu, *Poezii postume*, București: „Minerva”, Institutul de Arte Grafice și Editură, 1908;

Românii din Bucovina, privire scurtă asupra dezvoltării lor pe teren cultural și economic de la încorporarea Bucovinei la monarhia austro-ungară 1775 până la 1906 compusă și redactată cu ocaziunea Expozițiunii Generale Românești din 1906, Cernăuți: Editura. Comitetului Românilor din Bucovina pentru Expoziție, 1906;

Petru Russindilar, *George Tofan-tribun al românismului în Bucovina*, Suceava: Editura „Hurmuzaki”, 1998;

P. Russindilar, „Cernauca Hurmuzăcheștilor - centru al unității naționale românești”, în *Suceava, Anuarul Bucovinei*, 1994, pp. 204-212;

P. Russindilar, „Un eminent jurist, om politic și de cultură - Aurel Morariu”, în *Analele Bucovinei*, VII, 1, București, 2000, pp. 25-42;

P. Russindilar, *Hurmuzăcheștii în viața culturală și politică în Bucovina*, Iași: Editura „Glasul Bucovinei”, 1995;

Dragoș Rusu, *Istoria Universității Cernăuți. Întrunirile Academice Române „Bucovina” și „Moldova” (1880-1938)*, Ploiești: Fundația Gheorghe Cernea, 2001;

I.Gh. Sbiera, „Despre teritoriul de astăzi ce-l locuiesc românii, parte singuri, parte în majoritate sau în minorități cu alte seminții”, în *Calendariu pe anul ordinaru 1877*, an IV, Cernăuți, 1877, pp. 104-105;

I.Gh. Sbiera, *Aron Pumnul. Voci asupra vieții și însemnătății*, Cernăuți: Editura Societății, 1889;

I.Gh. Sbiera, *Familia Sbiera după tradiție și istorie și amintiri din viața autorului*, Cernăuți: Tipografia universitară a lui R. Eckhardt, 1899;

Vasile I.Schipor, „Pagini din viața culturală a Bucovinei istorice”, în *Analele Bucovinei*, II, 1, București, 1995, pp. 73-99;

Ion Simionescu, *Bucovina*, București: Editura Cartea Românească, 1940;

Partenie Sireteanu, „Amintiri din războiul de independență și alte amintiri din trecutul meu, 1877-1927”, extras din revista *Junimea Literară*, XVI, Cernăuți: Editura Glasul Bucovinei, 1927;

Elena Siupur, „Rolul universităților europene în formarea elitelor politice românești și sud-est-europene în veacul al XIX-lea”, în *Universitate și politică. Evoluții instituționale românești și trasee europene de formare intelectuală (secolele XIX-XXI)*, coord. Irina Nastasă Matei și Laurențiu Vlad, București: Editura Universității din București, 2014, p. 38;

Socaciu Pantelimon, *Arboroasa. File din cronica vieții studentești cernăuțene*, Rădăuți: Editura Septentrion, 2009;

Georg Spleny, *Beschreibung der Bukowina*, Cernăuți, 1893, republicare Kessinger Legacy Reprint, 2010;

Constantin I. Stan, „Elie Miron Cristea și Expoziția jubiliară de la București din 1906”, în *Angvstia*, 13, 2009, pp. 136-137;

Simina Octavia Stan, „Societăți culturale românești din Bucovina până la Primul Război mondial”, în *Analele Bucovinei*, XI, 2. 2004, pp. 335-344.

Nicolae Stoian, „Date privitoare la formația intelectuală a istoricului Silviu Dragomir”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, Universitatea Cluj-Napoca, XXVIII, 1987-1988, pp. 563-581;

Rodica Șcraba, „Arcadie Dugan: o viață consacrată „Junimii”, (I), în *Glasy Bucovinei*, Cernăuți-București, anul II, nr. 2, 1994, pp.134-135;

Mirela Șerban, „Cea mai veche monografie în limba română despre Bucovina”, în *Suceava, Anuarul Bucovinei*, an XXI, Suceava, 1994, pp. 201-213;

Teodor V. Ștefanelli, „Mișcarea feministă din Bucovina”, în *Viitorul românelor*, nr. 4, aprilie 1912, pp. 55–57;

T.V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, Iași: Editura Junimea, 1983;

Ștefanovici Olga, „Considerații asupra situației demografice în Bucovina în timpul stăpânirii habsburgice (1775-1918)”, în *Suceava, Anuarul Muzeului Bucovinei*, XX, 1993;

T.V. Ștefanelli, „Societatea Doamnelor Române din Bucovina”, în *Suceava*, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, pp. 172-177;

Sofia Ștefanovici, „Istoricul și activitatea „Societății Doamnelor Române din Bucovina”, în vol. *Românii din Bucovina (1775-1906)*, Cernăuți:Comitetul Românilor din Bucovina pentru Expoziție, 1906;

Ștefan I. Ștefănescu, „I.I. Nistor și epoca sa istorică”, în *Analele Bucovinei*, I, nr. 1, pp. 29-37;

Nicolae Tcaciuc-Albu, „Din vremea Unirii celei mari (note zilnice)”, în vol. *Amintiri răzlețe din anul Unirii 1918*, red. Ion Nistor, Cernăuți: Tiparul Glasul Bucovinei, 1938, pp. 434-443;

Nicolae Teșculă, „Asociația agricolă săsească, promotoare a dezvoltării economice a Transilvaniei la mijlocul secolului al XIX-lea”, în *Asociaționism și naționalism cultural în secolele XIX-XX*, Cluj-Napoca: Editura Centrul de Studii Transilvane, 2011;

N. Teșculă, „Între libertate și constrângere. statutul asociaționismului din Transilvania (1850–1900)”, în *Acta Musei Porolissensis*, XXXVI, Istorie – Etnografie, Zalău, 2014, pp. 103-104;

George Tofan, „Mișcarea poporală din Bucovina. Grigori Filimon”, în *Junimea literară*, an III, nr. 4, 1906, pp. 77-81;

G. Tofan, „Societățile studențești”, în *Viața Românească*, an III, nr. 12/2008, pp. 436-442;

G. Tofan, „Societățile academice din Bucovina (1875-1938). Scurtă privire istorică”, în *Suceava-Anuarul Muzeului Județean*, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, pp. 314-327;

Iorgu Toma, *Școala Română, societate română în Suceava*, Suceava: Editura Suceava, 1909;

Ilie E. Torouțiu, *Românii și clasa de mijloc din Bucovina. Studiu statistic. Partea I-II*, Editura societății meseriașilor români din Cernăuți – suburbii și a însoțirii orașenilor români din Suceava, Cernăuți: Societatea tipografică bucovineană, 1912;

Vladimir Trebici, „Alma Mater Francisco-Josephina 1875-1918”, în *Septentrion*, Foaia Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, Rădăuți, II, nr. 6-7, 1992-1993, pp. 6-11;

V. Trebici, *Bucovina. Populația și procesele demografice (1774-1918)*, București: Editura Academiei, 1996;

V. Trebici, „Relațiile dintre societățile studențești românești germane de la Universitatea din Cernăuți ca model de înțelegere interetnică (1875-1938)”, în *Analele Bucovinei*, IV, 3, București, 1997, nr. 2, pp. 281-286;

V. Trebici, „Societatea pentru Cultura și literatura Română în Bucovina. 125 ani de la înființarea ei”, în *Suceava, Anuarul Muzeului Județean*, XIII-XIV, 1986-1987, pp. 30-36;

V.Trebici, „Unirea Bucovinei cu România”, în *Analele Bucovinei*, I, nr. 1, 1994, pp. 15-22;

V.Trebici, *Însemnări din memorie, ediție digitală după articolele din Revista „Glasul Bucovinei”*, Biblioteca V.Trebici, 2016, pp. 33-51

V.Trebici, „Relațiile dintre societățile studențești române și germane de la Universitatea din Cernăuți ca model de înțelegere interetnic (1875-1938)”, în *Analele Bucovinei*, IV, 1997, nr.2, pp. 281-286;

Dumitru Țopa, *Românismul în regiunea dintre Prut și Nistru din fosta Bucovina*, București: Editura Casa Școalelor, 1928;

Filip Țopa, „Povestea Bucovinei (Manuscris dactilografiat)”, Vol. III (fragment IV), în *Glasul Bucovinei, Cernăuți – București, Nr. 2, Anul XXV, Nr. 98, 2018*, pp. 83-88;

Constantin Ungureanu, „Facultățile de la universitatea din Cernăuți (1875-1919)”, în *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 4 (104), 2017, pp. 32-97

C.Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774-1918). Aspecte etnodemografice și confesionale*, Chișinău: Editura Civitas, 2003;

Mihaela-Ștefănița Ungureanu, „Societăți studențești germane din Bucovina înainte de primul război mondial”, în *Analele Bucovinei*, XI, 2, București, 2004, pp. 345-349;

Nicolae Ursulescu, „Tudor V. Ștefanelli”, în *Suceava, Anuarul Muzeului Județean*, IV, 1977, pp. 281-288;

Aurel Vasiliu, „Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu”, în *Eminescu și Bucovina*, Cernăuți, Ed. Mitropolitul Silvestru”. Proprietatea Societății pentru Cultură, 1943, pp. 203-481;

Dimitrie Vatamaniuc, „Bucovina în viziunea a trei instituții de cercetare”, în *Analele Bucovinei*, I, 1994, nr. 2, pp. 239-242;

D. Vatamaniuc, „Societatea „Junimea” din Cernăuți în lumina documentelor”, în *Analele Bucovinei*, V, 1998, nr. 2, pp. 44-49;

D. Vatamaniuc, „Aron Pumnul și Biblioteca gimnaziștilor din Cernăuți”, în *Analele Bucovinei*, 1997, 4, nr. 1, pp. 17-25;

D. Vatamaniuc, „Bucovina în viziunea a trei instituții de cercetare”, în *Analele Bucovinei*, I, nr. 2, 1994, pp. 133-136;

D. Vatamaniuc, „Bucovina și Lucian Blaga la centenarul nașterii sale”, în *Analele Bucovinei*, II, 2, București, 1995, pp. 247-249;

D. Vatamaniuc, „Dionisie O. Olinescu, arheolog și cronicar al vieții științifice, culturale și artistice”, în *Analele Bucovinei*, III, nr. 1, ianuarie-iunie, 1996, pp. 17-32;

D. Vatamaniuc, „Eminescu și Bucovina”, în *Analele Bucovinei*, II, nr. 1, 1994, pp. 44-49;

D. Vatamaniuc, „Intelectualii bucovineni, Eminescu și biblioteca gimnaziștilor români din Cernăuți”, în *Analele Bucovinei*, IV, 2, București, 1997, pp. 327-344;

D. Vatamaniuc, „Societatea «Junimea» din Cernăuți, în lumina documentelor”, în *Analele Bucovinei*, V, 1, București, 1998, pp. 81-93;

D. Vatamaniuc, „Biblioteca lui Aron Pumnul”, în *Analele Bucovinei*, V, 2, București, 1998, pp. 285-292;

D. Vatamaniuc, „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina”, în *Septentrion*, Foaia SCLRB, anul XIII-XIV, nr. 19-20, 2002-2003, pp. 5-11;

Dragoș Vitencu, *Cernăuțiul meu*, Suceava: Editura Accent Print, 2008;

Erich Zöllner, *Istoria Austriei de la începuturi până în prezent*, traducere de Adolf Armbruster, București: Editura Enciclopedică, 1997;

IV. Lucrări generale

Ion Agrigoroaiei, *România interbelică*, vol. 1, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2001;

Constantin Bărbulescu, „Modernizarea lumii rurale românești. Dimensiunea igienică și sanitară”, în *Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»*, Iași, tomul XLI, 2004 pp. 189-203;

C. Bărbulescu, Vlad Popovici, *Modernizarea lumii rurale din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea. Contribuții*, Cluj-Napoca: Editura Accent, 2005.

Marin Bărbulescu, Deletant Deletant, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București: Editura Enciclopedică, 1998;

Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București: Editura Humanitas, 1997;

Silviu Borș, Florentin-Dan Păun, Ramona Schiau, „Biblioteci românești în secolul al XIX-lea”, în *Acta-Musei-Porolissensis*, XXVII, Zalău, 2005, pp. 562-569;

Traian Brăileanu, *Memorii. Statul și comunitatea morală*, București: Editura Albatros, 2003;

Ioan Calafeteanu, *Politică și interes național în România interbelică*, București: Editura Enciclopedică, 1997;

Jordan Chimet, *Dreptul la memorie, IV, selecție și antologie*, Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1993;

Catherine Durandin, *Istoria românilor*, Iași: Institutul European, 1998;

Ferenc Fejto, *Joseph II, Un Empereur revolutionnaire*, Paris: Librairie Academique Perrin, 1953;

Ernest Gellner, *Națiuni și naționalism - Noi perspective asupra trecutului*, București: Antet, C.E.U., 1997;

Vlad Georgescu, *Ideile politice și iluminismul în Principatele Române, 1750-1830*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, 1972

V Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, ediția a III-a, București: Editura Humanitas, 1992;

Vasile Goldiș, *Despre problema naționalităților*, București: Editura Politică, 1976;

Mircea Grigoroviță, *Învățământul în Nordul Bucovinei (1775-1944)*, București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1993;

Klaus Heitman, *Imaginea românilor în spațiul lingvistic german, 1775-1918. Un studiu imagologic*, București: Editura Univers, 1995;

Keith Hitchins, *România, 1866-1947*, București: Editura Humanitas, 1998;

Alexandru Husar, *Ideea europeană sau noi și Europa (istorie, cultură, civilizație)*, Iași: Institutul European-Hyperion-Chișinău, 1993;

Nicolae Iorga, *Lupta pentru limba românească*, București: Editura Minerva, 1906;

Istoria Românilor, vol. VIII, *România întregită 1918-1940*, București: Editura Enciclopedică, 2003;

Jaques Le Rider, *Mitteleuropa*, traducere de Magda Jeanrenaud, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997;

J. Le Rider, *Modernitatea vieneză și crizele identității*, traducerea de Magda Jeanrenaud, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1995;

Irina Livezeanu, *Cultură și naționalism în România Mare, 1918-1930*, București, Editura Humanitas, 1998;

Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina*, Cernăuți: Editura Alexandru cel Bun, 1996;

Titu Maiorescu, *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*, București: Editura Humanitas, 1994;

Titu P. Matei, *ASTRA și rolul ei în cultura națională, 1861- 1950*, Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1986;

Camil Mureșan, *Marea Unire și dezvoltarea ulterioară a României moderne*, în „Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie”, seria IV, tom XVII, 1992, București: Editura Academiei Române, 1992;

C. Mureșan, *Națiune, naționalism. Evoluția naționalităților*, Cluj-Napoca: Cercul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, 1996;

Vasile Netea, *Istoria Memorandului românilor din Transilvania și Banat*, București: Fundația Regele Mihai I, 1946;

Constantin Nuțu, *România în anii neutralității (1914-1916)*, București: Editura Științifică, 1975;

Gheorghe Platon, „Austria și Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Politică de anexiune sau misiune civilizatoare”, în *Glasul Bucovinei*, III, 1996, nr. 3, pp. 5-12;

G. Platon, „Desăvârșirea unității de stat-principal obiectiv al politicii românești, în a doua jumătate a secolului al XX-lea și la începutul secolului al XX-lea”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”*, XV, 1978, pp. 233-242;

Mircea Gr. Poșlușnicu, *Istoria muzicii la români*, București: Editura Cartea românească, 1929;

Vasile Pușcaș, Iancu Gheorghe, *Dezvoltare și modernizare în România interbelică (1918-1939)*, București: Editura Politică, 1980;

Ioan Scurtu, Cristian Troncotă, Natalia Tampa, Zamfirescu, Dragoș Bucur, Ion, *Totalitarismul de dreapta în România. Origini, manifestări, evoluție, 1919-1927*, București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 1996;

I. Scurtu, Liviu Boar, *Minoritățile naționale din România (1918-1925)*, București: Arhivele Statului din România, 1995;